

Záver

Jednoduchosť nemožno brať ako čosi nezávislé od iných čností. Zvlášť si môžeme všimnúť prepojenie medzi jednoduchosťou a pokorou. Tak ako ostatné, i čnosť jednoduchosti je neoddeliteľná od lásky. Jednoduchosť spočíva v tom, že chceme získať Božiu lásku. A nehľadíme na to, ako vyzeráme pred ostatnými, ale pred Tým, ktorý vidí všetko.

20 ČNOSŤ PONÍŽENOSTI

Úvod³¹⁴

Dnešná spoločnosť prináša človekovi veľa možností, ako sa zachovať alebo čo si vybrať z mnohých variantov spôsobu života. Situácie, s ktorými sa denne stretávame, nás nútia zaujať svoj osobný postoj, ktorý by mal byť zhodou rozumu a vôle a má prinášať úžitok každého osobne, ako aj pre spoločnosť. Každý deň je novým dôkazom toho, že žiť život v pravde a čnostne je oveľa ťažšie než iné skutočnosti.

Konanie Krista bolo vždy nasmerované na pravdu a jeho život bol príkladom čnostného života. Kristus bol mimoriadne silnou osobnosťou, nikdy nebol vo vleku udalostí a nepodliehal emóciám, náladám, okolnostiam... Sám vedel vždy vytvárať atmosféru a vedel sa prispôbiť situácii, svojim potrebám a cieľom. Ak chceme byť Kristovými svedkami a máme nimi byť, tak je potrebné, aby sme boli ľuďmi pevnými, aby sme neboli vo vleku udalostí, neboli vlečení životom, ale aby sme sami niesli život, a vytvárali prostredie, v ktorom žijeme, vytvárali vzťahy a pretvárali celú skutočnosť okolo seba.³¹⁵ Všimnime si čnosti, ktoré nám pomáhajú stať sa ľuďmi s pevnými postojmi a zvlášť si všimnime čnosť poníženia, ktorá je kráľovnou všetkých čností.

20.1 Čnosti súvisiace s pokorou

„Cieľom čnostného života je stať sa podobným Bohu.“³¹⁶ Svätý Gregor Nyssenský vyjadril cieľ nášho života veľmi výstižne. Môže byť vôbec nejaký

³¹⁴ Porov.: JANIGA

³¹⁵ Porov.: HLINKA, A.: *Mravná obroda ako predpoklad znovuvýstavby našej vlasti*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtašáka, 1991.

³¹⁶ SVÄTÝ GREGOR NYSSENSKÝ: *De beatitudinibus*, oratio 1: Gregorii Nysseni opera, vyd. W. Jaeger, zv. 7/2 (Leiden 1992), s. 82 (PG 44, 1200).

vyšší cieľ, za ktorým by mal kresťan pomocou čnostného života kráčať? Katechizmus Katolíckej cirkvi o čnostiach hovorí: „Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba samého to najlepšie. Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými silami smeruje k dobru, ide za ním a volí si ho v konkrétnom konaní“ (KKC 1733 – 1768). Čnosť je, keď si človek celkom osobitným spôsobom zvykol prenikať určité modely správania. Franco Zeffirelli, filmový režisér, nevyznával síce nijaké náboženstvo, ale mal dobrú výchovu. Rozprával udalosť: Išiel raz autom po nebezpečnej ceste. Pred ním autobus plný jezuitov dostal šmyk a niekoľkokrát sa prevrátil. Franco s príslovečným talianskym temperamentom organizoval pomoc. Zabúchal aj na dvere blízkeho kláštora. Bolo jedenásť hodín večer a sestrička odpovedala, že je už neskoro. On sa rozohnil: „Nie, nie je neskoro! Aj o polnoci musíte vstať. Sú to kňazi, ktorí sú ranení.“ Potom teda otvorili bránu.

Čo je čnosť? Svätý Tomáš Akvinský učí, že čnosť je „vnútorný princíp dobrého konania.“ Peter Lombardský vytvoril definíciu, ktorá sa stala klasickou: „Čnosť je dobrá vlastnosť mysle, ktorá zaisťuje správnosť života, nik ju nemôže využívať zle a iba Boh ju necháva v človeku pôsobiť.“³¹⁷

Inými očami vnímajú čnosti ľudia kultúrni a inými ľudia nevzdelaní a zotročení rôznymi predsudkami a zmätkami životných orientácií. Pojednanie o čnostiach týmto posledným sa javí ako archaizmus, náuka z dávnych minulých čias, ako to mladí zvyknú slangovo vyjadriť „vykopávka“. Nech sa už na čnosti ako ustálené a zošľachtené spôsoby ľudského správania sa pozeráme z ktoréhokoľvek pohľadu, ak máme triezvy a jasný pohľad, spoznáme a objavíme, že čnosti sú veľkou hodnotou a potrebou pre jednotlivcov i pre ľudské spoločenstvo. Čnosti nie sú nedostupným ideálom pre ľudí, ale reálnou možnosťou a zároveň aj potrebou. Nestoja niekde v abstraktnom svete mimo života ľudí, ale sú priamo v srdci života. Čnosti vo víre všedného života, v starostiach, náporoch i v pohode sú akoby palicou, ktorou sa pútnik na svojej ceste podopiera a bráni. Nie sú cieľom, ale pomôckou k dobru. Čnosti privádzajú človeka k takému spôsobu života, že sa stáva dôstojným a kvalitným. Aj sám pred sebou, aj pred druhými ľuďmi sa čnostný človek stáva úctyhodným.³¹⁸

20.2 Čnosť poníženosti (pokora)

Poníženosť v najautentickejšom zmysle – podobne ako chudoba – je čnosťou kresťanskou, odpozorovanou od Krista samého. Bez jeho poznania niet nijakej reálnej možnosti prísť na myšlienku pokory ako pozitívneho etického postoja a ešte menej motivácie usilovať sa o ňu. Starý zákon má síce pre to, čo nazývame pokora či poníženosť, výraz, no ten znamenal skôr príslušnosť

³¹⁷ Absolventská práca Jozefa Lacka : *Význam čností v živote kresťana*. Spišské Podhradie : 1995, s. 4 - 5.

³¹⁸ Porov.: JANÁČ, P.: *Etika*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár b. Jána Vojtaššáka, 1996, s. 75 - 78.

k najnižšej spoločenskej vrstve, než čosi duchovne či mravne cenné. Zaznieva to aj z úst tej, ktorá stála na rozhraní Starého i Nového zákona, Panny Márie: „Zhliadol na poníženosť svojej služobnice. Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia... Mocnárov zosadil z trónov a povýšil ponížených (Lk 1,48.52.). Až v Novom zákone sa pokora objavuje ako cnosť. Stále premietanie Ježišovho života v mysli apoštolov a rozjímanie o jeho bohoľudskej podstate privádzalo prvých kresťanov na myšlienku pokory vo vlastnom zmysle. Najvýraznejšie sa to javí u sv. Pavla apoštola, najmä v jeho Liste Filipanom. Poukázal v ňom na to, že Kristus sa nedožadoval úcty, ktorá mu ako Bohu patrila, teda „nepridrži sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom, a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka...“ (Flp 2,5–11). Ježiš nielenže sa uponížil, ale chcel, aby ho i za takého pokladali. To poslúžilo niektorým teológom ako dôvod, aby hovorili dokonca o „pokore Boha“. Výrazne sa to javí aj z Prvého Petrovho listu (1 Pt 2,23). Ježiš sa usiloval práve svojou „tichosťou a poníženosťou“ pritiahnúť k sebe iných, tých najjednoduchších (Mt 11,29; 21,5).³¹⁹

„Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom, a nájdete odpočinok pre svoje duše“ (Mt 11,29). Sv. Augustín hovorí, že celý Kristov život bol pre nás náukou skrze ľudskú poníženosť, ktorú na seba vzal. Sám bol Učiteľom všetkých čností. Najviac však čnosti poníženosti. Syn Boží prišiel z neba na zem, aby nás jej naučil. Celý jeho život bol živým príkladom a obrazom poníženosti.

Chcel sa narodiť z chudobnej matky a v chudobnej maštali chcel ležať v jasliach. Chcel ako hriešnik byť obrezaný, chcel utekať do Egypta ako slabý, chcel sa dať medzi hriešnikmi a mýtnikmi pokrstiť. Keď ho chceli uctiť si ako kráľa, skryl sa. Keď ho však chceli tupiť a haniť, vtedy sa sám ponúkol. Keď ho chválili i posadlí, rozkázal im mlčať. Ale keď sa mu vysmievali a rúhali, nepovedal ani slova. Na konci svojho života ešte viac odporúčal túto čnosť ako testament a ostatnú vôľu, a potvrdil to príkladom života, keď umýval nohy svojim apoštolom a umrel hanebnou smrťou na kríži. Právom hovorí Spasiteľ, že on je Učiteľ tejto čnosti a od neho sa jej máme učiť, lebo čnosti poníženosti nemohli učiť ani Platón, ani Sokrates, ani Aristoteles. Pohanskí mudrci píšú o iných čnostiach, o smelosti, miernosti, spravodlivosti, ale od poníženosti boli tak ďaleko, že všetkým svojimi skutkami a čnosťami hľadali iba úctu a pamiatku. Sv. Augustín hovorí, že Spasiteľ práve touto čnosťou začal svoju reč na hore: „Blahoslavení chudobní duchom, lebo ich je nebeské kráľovstvo“ (Mt 5,3). Silnejšia a istejšia je pevná poníženosť, ako ohromná veľkosť. Pokora je rovná a istá cesta. Iné cesty sú samé nebezpečenstvo. Sv. Gregor a sv. Bernard poznamenávajú: „Kto bez poníženosti zbiera čnosti, ten hádže prach do vetra. Vietor všetko rozduje a roznesie.“ Ako kvet živí sa z koreňa a odrezaná vyschne, práve tak aj čnosť ktorákoľvek vyschne a skazí sa, keď neostane na

³¹⁹ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. Bratislava : DON BOSCO, 1994, s. 146.

koreni poníženosti. Sv. Gregor píše, že čím poníženejší budeš, tým viac budeš rásť v čnosti a v dokonalosti. Ako napokon podľa slov svätopisca, „pýcha je počiatkom každého hriechu“ (*Sir 10,15*), tak je poníženosť koreňom a základom každej čnosti.³²⁰

„Nikto nemôže položiť iný základ, okrem toho, ktorý je položený, ktorým je Kristus“ (*1Kor, 3,11*). Na to odpovedá sv. Tomáš, že dve veci sú potrebné, keď chceme budovať dom. Najprv treba vykopať základy, povyhadzovať zem, dokiaľ neprídeme na pevný spodok, na ktorý možno budovať. Keď je základ vykopaný a mäkká zem odstránená, položíme prvý kameň, na ktorý prídu iné, a tie tvoria základ domu. Podobne je to, hovorí sv. Tomáš, s poníženosťou a s vierou v duchovnom dome a v stavaní čnosti. Poníženosť kope jamy, jej povinnosťou je kopať a vyhadzovať všetko, čo je slabé, ako sú krehkosti ľudských síl. Nesmieme stavať na vlastných silách, to je iba piesok. Tie musíme vyhodiť, sami sebe nedôverovať a kopať, dokiaľ neprídeme na živú skalú, na pevný základ, ktorým je Kristus. To je hlavný základ. Okrem toho však je potrebný ešte iný, a to je zas poníženosť. Kto teda kope v poníženosti, v sebapoznávaní, vyhodí hlinu sebeckta a príde na opravdivý základ, Krista. Človek takýmto správaním vystaví dom na skale. Potom môžu duť vetry, môže sa valiť naňho voda, nič sa mu nestane, lebo je postavený na pevnej skale. Kto však stavia bez poníženosti, toho budova sa skoro zrúti, lebo stojí na piesku. Ponížený cíti svoju núdzu a vidí, že sám nevládze veľa, preto tým väčší sa oddá Bohu a skladá v ňom všetku svoju nádej. Láska Božia sa poníženosťou živí a zapáľuje.³²¹

„Blahoslavení chudobní v duchu“ (*Mt 5,3*). Blahoslavenstvá zjavujú poriadok šťastia a milosti, krásy a pokoja. Ježiš vebí radosť chudobných, ktorých už je Božie kráľovstvo (*porov. Lk 6,20*). Ježiš, Slovo, nazýva chudobou dobrovoľnú pokoru ducha a ako príklad tejto pokory nám apoštol predkladá chudobu Boha, keď hovorí: „... ktorý, hoci bol bohatý, stal sa pre nás chudobným“ (*2 Kor 8,9*), (*KKC 2546*). Chudoba tak úzko súvisí a blízko stojí k poníženosti, že sa zdajú byť sestrami jednej matky. Je potrebné, aby chudobu vždy sprevádzala poníženosť, ináč sa jedna bez druhej stane nebezpečnou.³²²

20.3 Poníženosť podľa svätých mužov

Pripomeňme si výroky niektorých z nich pre širší pohľad na čnosť poníženosti.

Sv. Klimak: „Nikto nevie, čo je poníženosť, iba ten, čo dostal od Boha milosť byť poníženým. Je to veľmi ťažké. V ničom sa tak nemýli človek, ako v tom, čo je opravdivá poníženosť. Myslíš, že je to, keď niekto povie: ja som

³²⁰ Porov.: RODRIGUEZ, A., *Kresťanská dokonalosť*, Trnava : SSV, 1928, s. 187 – 192.

³²¹ Porov.: RODRIGUEZ, A., *Kresťanská dokonalosť*, Trnava : SSV, 1928, s. 192 – 197.

³²² Porov.: RODRIGUEZ, A.: *Kresťanská dokonalosť*, Trnava : SSV, 1928, s. 197.

biedny, alebo som pyšný? Keby to bola tak ľahká vec, všetci by sme boli ponížení.“

Sv. Hieronym: „Mnohí majú tieň poníženosti, pravdu málo hľadajú. Ľahko je chodiť so sklonenou hlavou, so sklopenými očami, hovoriť tichým hlasom, často vzdychať a na každom kroku volať sa biednym a hriešnikom, keď však takýchto pichneš slovíčkom, čo i ľahko, hneď uvidíš, ako ďaleko sú od opravdivej poníženosti. Preč s neúprimnými slovami, preč s pretváračnými pohybmi, a so všetkými týmito vonkajšími vecami. Ozaj ponížený sa ukáže v trepezlivosti. Po tom sa pozná opravdivá poníženosť.“

Sv. Bernard ide do podrobností a takto hovorí o tejto čnosti: „Poníženosť je čnosť, ktorou človek sám seba málo váži, keď dobre poznal seba samého. Poníženosť nepozostáva v slovách, ani vo vonkajších veciach, ale v srdci: skromne zmýšľať o sebe, málo si vážiť seba a žičiť si, aby nás druhí tiež málo cenili. To vyplýva z hlbokého poznania seba samého.“

Slová sv. Pavla nám veľmi jemným a úžasným spôsobom skryto odhaľujú čnosť poníženosti: „Boh si vyvolil práve to, čo je pred svetom hlúpe, aby zahanbil múdrych, čo je pred svetom slabé, vyvolil si Boh, aby zahanbil mocných“ (1 Kor 1,27).³²³

20.4 Stupne poníženosti (pokory)

Svätci, ktorí svoju pozornosť zamerali na čnosť poníženosti, ju vysvetľujú pre hlbšie a lepšie pochopenie vo viacerých stupňoch. Medzi svätcov, ktorí sa zaoberali touto čnosťou, patrí sv. Benedikt, ktorý rozlišuje dvanásť stupňov poníženosti. Sv. Anzelm, hovorí o siedmich stupňoch a sv. Bonaventúra čnosť delí do troch stupňov.

20.5 Svätý Benedikt

Páter Bernard Ducruet vo svojej knihe Pokora píše: Pokora je zložkou lásky. Láska je pokorná a pokora je milujúca. Pokoru môžeme prirovnať k pupočnej šnúre, ktorá v lone matky vyživuje embryo. To musí byť spojené so svojou matkou, aby mohlo prijímať výživu, rásť a organicky sa vyvíjať. Pozemský život je akýmsi embryonálnym životom, ktorý nás pripravuje na zrod. Pokora je čnosť vlastná nášmu pozemskému stavu. Spočíva v tom, že nás udržiava vo vzťahu s Bohom. Pokora je cesta, ktorá nás pripravuje na nebeské naplnenie človečenstva v Kristovi, ale nezabavuje nás pritom podmienenosťou prítomného života. Pokora nám teda pomáha rásť v našom človečenstve tým, že nás uschopňuje čoraz väčšími sa stotožňovať s našou prirodzenosťou, t. j. žiť

³²³ Porov.: SUCHOMEL – KORVEL, *Sústava dvanástich mesačných čností*, Ústek, 1972.

s nohami na zemi, a zároveň nám pomáha osvojovať si dynamizmus vložený do srdca človeka, ktorý smeruje k plnému rozvinutiu sa v Kristovi až po stav dokonalého človeka.

Prvým stupňom je *bázeň Božia*, pamätanie na Boha, vedomie, ktoré sa neuspokojuje s povrchným prežívaním prítomného okamihu, ale ktoré sa stále viac a viac rozširuje, objíma minulosť i budúcnosť, dno i vrchol, hĺbku i šírku. Maurice Zundel hovorí: „Pokora nespočíva v tom, že sa potláčame, znevažujeme, že sa plazíme po bruchu a ubíjame. Spočíva jednoducho v tom, že sa nepozeralme na seba, aby sme sa obdivovali, totiž práve obdivom objavujeme všetko svetlo a celú Pravdu, práve obdivom dosahuje existencia všetky svoje rozmery. Pokora je predovšetkým v podstate božskosti, lebo každá božská osoba sa pozerá výlučne na druhého.“

Druhý stupeň pozýva k *nasledovaniu Krista*. Skutočné svetlo pokánia nás čoskoro privedie k poznaniu, že dar Otcovej lásky nám sprístupnila Kristova modlitba v Getsemanskej záhrade, jeho smrť na Golgote a zmŕtvychvstanie. Po ceste bdelosti a lásky môžeme kráčať len vtedy, ak sa stotožníme s Kristom, ktorý je cesta, pravda a život. A Kristova cesta je cestou poslušnosti. Na druhom stupni pokory naše nasledovanie Pána spočíva ešte, a predovšetkým, vo vonkajších úkonoch.

Tretí stupeň pokory predkladá *dvojaký pokrok* vzhľadom na predchádzajúci stupeň. V prvom rade nasledovanie Pána sa zvnútorňuje, pretože odteraz postupujeme na ceste poslušnosti pre lásku k Bohu a sme odhodlaní podľa Kristovho príkladu byť poslušní až na smrť. Ak si pozorne prečítame vetu svätého Pavla z listu Filipanom: „Ježiš Kristus (...) sa uponížil, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži...“, zistíme, že zahŕňa podstatu Kristovho poslania a jeho tajomstva. Tretí stupeň nás teda privádza k jadrú evanjeliového posolstva.

Štvrtý stupeň hovorí o *konkrétnych okolnostiach* tohto zomierania sebe samému, ktoré sa stáva každodennou záležitosťou. Zdá sa, že pre tých, čo nasledujú Krista, život prináša iba deštrukciu, temnotu, zmätok, ponížovanie, smrť, protivenstvá, nespravodlivosť a všemožné zdravotné ťažkosti. Pokorný človek pokročil v láske, ktorá mu je motívom od počiatku. Objavuje Božiu prítomnosť aj vo svojich skúškach a teší sa z toho, že Boh je Bohom. Kríž sa mu javí ako prejav Božej lásky.

Pokrok piateho stupňa je oproti predchádzajúcemu zjavný. Keď nám Božia láska preniká srdce, pôsobí ako *svetlo a súd*, hovorí svätý Ján. Vynáša na svetlo všetko, čo sa protiví láske a zdá sa, že účinok svetla ponára srdce do temnoty, do zármutku pokánia. Zisťujeme, že sme plní zla, že sa podvoľujeme pokušeniam.

Naozaj pod úderom skúšok odhaľujeme prakoreň nášho hriechu. Pokora je cestou spásy, ktorá nám umožňuje otvoriť si srdce milosrdenstvu v pokornom vyznaní. Otvorenie srdca musí byť pokorné.

Šiesty stupeň pokornej lásky je práve *radosť*, ktorá pretrváva aj v skúškach. Podľa svätého Františka z Assisi dokonalá radosť sa začína rodiť v bratovi vtedy, keď ho odoženú od kláštora, kde ho vrátnik privíta údermi palice. Hinduistickí mudrci tiež považujú takýto stupeň spokojnosti za podmienku meditácie. Je znakom, že „Ego“ už nevládne nad srdcom. Pokorný človek sa nenechá znechutiť nízkosťou alebo podradným charakterom prác, ktoré sú mu pridelené. Objavuje Božiu vôľu aj v krajnostiach a poníženiach, čo mu prinášajú udalosti a nároky života alebo aj nezdary, s ktorými sa stretáva v plnení pridelených úloh.

Na siedmom stupni napredujeme v *prehlbovaní nášho srdca*. Na siedmom stupni pokory je človek „hlbokým zaľúbením srdca“ vedený k Ježišovmu poníženiu na kríži, opakujúc spolu so žalmistom: „No ja som červ, a nie človek, ľudom som na posmech a davu na opovrhnutie“ (Ž 22,7). Mária sa mohla skutočne chváliť svojim panenstvom ako poníženým stavom iba v spoločnosti, ktorá pohľadala neplodnosťou a celibátom, preto sa vo svojom chválospeve nebojí hovoriť o svojej poníženosti. Mária jednoducho a neprestajne prežívala tento siedmy stupeň pokory, v tomto postoji ju udržiavali udalosti, ktoré ju v živote stretli, najmä potupná smrť jej Syna.

Posledných päť stupňov pokory predstavuje vonkajšie známky, ktoré nám umožnia overiť si pravosť duchovnej skúsenosti, prežitej v predchádzajúcich siedmich stupňoch.

V krátkosti vyberieme aspoň niektoré momenty z týchto piatich stupňov pokory, ktoré nám ju môžu ešte lepšie priblížiť:

- pokorný človek sa nesnaží, aby si ho všimli,
- pokorný človek sa nevtesnáva do zachovávanía predpisov pre škrupule alebo pre starosť o dokonalosť, ale jedine pre lásku k Bohu, ktorému slúži a ktorý ho povolal, aby slúžil bratom a budoval ich príkladom jednoduchosti,
- pokorný človek je naplnený Slovom, ktoré je od večnosti, preto jeho ticho nie je prázdne, jeho slová nie sú márne, jeho smiech nie je hlúpy,
- pokorný človek prijíma obmedzenia s radosťou, lebo vie, že jeho vnútorné ticho by sa vyparilo v ovzduší hluku a rečenia,
- pokorný človek má ducha mlčanlivosti, a predsa vie odpovedať na nemé otázky, ktoré sa nevyslovia, no jeho milosrdná láska ich dokáže uhádnuť,
- pokorný človek má veľmi nákazlivý smiech, čo okoliu prináša uvoľnenie,
- pokorný človek ovláda svoju radosť pri humore, a bratia ho podľa toho neomylné rozpoznávajú. Modlitba pokorného človeka nie je utáraná. Nepozostáva

z prevznešených myšlienok, ale v tichu sa zaoberá Božím slovom. Nepozerala sa na seba, ako sa modlí, neobzerá si a neobdivuje túto milosť, iba načúva,

- pokorný človek ovláda svoje mlčanie, svoj smiech i svoje slová. Je rovnako schopný mlčať ako aj hovoriť. Je schopný byť sám, ale i budovať vzťahy. Jeho reč i mlčanie prezrádzajú hĺbku jeho bytosti a kvalitu vzťahov,

- pokorný človek nepozná posudzovanie, ktoré by sa povyšovalo nad bratov. Nepozná iróniu, ohováranie, osočovanie, žalovanie, podozrievanie. Nikdy nepohrdá, ani sa nevysmieva,

- pokorný človek vie, že je hriešnik, ale po odpustení hriechov sa v pokoji vracia domov. Jeho výzor nie je výzorom zakomplexovaného človeka, ktorý pod zdaním pokory skrýva utajenú revoltu alebo nezáujem o seba, či pasívnu rezignáciu.

Pokorný človek nie je zdrvený svojimi omylmi, svojou obmedzenosťou, svojou neposlušnosťou ani hriechmi. Pokorne sa teší z poznania, že je hriešnik, ktorému však bolo odpustené,

- pokorného človeka môžeme spoznať podľa spôsobu, akým vie byť malý,
- pokorný človek pozná cenu milosti aj cenu života, vie, komu vďačí za svoju spásu, a že lásky sa mu nedostalo len tak zo zábavy. Rád sa pozerá na tvár Ukrižovaného.³²⁴

20.6 Poníženosť očami iných autorov

Páter Bernard Ducruet nám dokonale priblížil pokoru, ktorá rastie v úzkom spojení s tým, ktorý je nám sám najdokonalejším príkladom pokory. Zhl'adme sa však ešte na niektoré pohľady autorov a svätcov, ktorí o pokore píšu a aj ju žijú, či žili.

Anton Hlinka uvádza tieto slová: „Mystickov všetkých čias natoľko fascinovala Ježišova poníženosť, že sa usilovali čo najdokonalejšie napodobniť ho, byť malými v tom najradikálnejšom zmysle, aby sa tak čo najužšie spojili s Kristom. Pokora sa javí ako oddanosť Bohu a ľuďom v nezištnej službe, v evanjeliovo ponímanom postoji dieťaťa, chudobe ducha, v hľadani Božej oslavy, v odhodlanosti zaujať posledné miesto, v ohľaduplnosti voči iným, v skromnosti v užívaní všetkých životných statkov, v ochote niesť bremeno iných, byť sluhom všetkých, neštítiť sa „duchovne iným umývať nohy“ (Aug., In Joh. 58,4). V tomto spočíva jej vysoký sociálno-etický charakter. Pokornému nejde teda o voľbu čohosi nízkeho pre nízkosť samú, ani o „káranie“ seba, ale o schopnosť stáť v službách pravdy. Slovenské výrazy „poníženosť“ a „pokora“ sémanticky nevystihujú podstatu tejto cnosti – lebo ona nežiada od človeka, aby volil to, čo je nižšie či nízke, alebo aby sa stále len káral, ale aby si konal povinnosť tam, kde ho Prozreteľnosť postavila.“³²⁵

³²⁴ Porov.: DUCRUET, B.: *Pokora*. Bratislava : SERAFÍN, 1999.

³²⁵ HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť*. Bratislava : DON BOSCO, 1994, s. 147 – 148.

Všimnime si postoj blahoslavenej sestry Zdenky. Ona vo svojom zápisníku píše: „Ráno si urobím predsavzatie: Zabúdať celý deň na seba vo všetkom, ale viac pamätať na druhých. Táto poníženosť je zdrojom sily. Môj apoštolát bude účinný nie mierou vonkajšej činnosti, ale mierou svätosti, ku ktorej budem smerovať.“³²⁶

Každý deň by mal pre nás začínať nejakým podobným predsavzatím. Možno práve sestra Zdenka nám môže byť veľkým vzorom toho, ako dospieť k dokonalej poníženosti. Vo svojich zápiskoch pokračuje aj pred sviatosťou Oltárnou. Píše: „V hostii je Ježiš prítomný vo svojej božskej chudobe. Tu je zahalené nielen jeho božstvo, ale i človečenstvo. Slovo je v hostii umlčané. Hľa, vrcholné uponíženie sa Krista, lebo miera Božích darov je poníženosť. Boh je ustavičným svätým prijímaním pre dušu, ktorá vykonáva jeho vôľu.“³²⁷ V tomto nesmiernom dare Krista si môžeme spolu so sestrou Zdenkou uvedomiť, že Láska ponúka seba, ponúka lásku za toľko zloby.

Pokora potvrdzuje rozhodnutie človeka, ktorý si uvedomuje, že je Božím nástrojom. Inšpiruje k odvážnemu apoštolátu, lebo nehodnotí nebezpečenstvá podľa svojich síl. Nikdy si nepripisuje úspech, ani sa nedá znepokojiť neúspechom, ale odovzdáva všetky záležitosti Bohu. Horlivý kňaz je zaručene pokorný.³²⁸ Katechizmus Katolíckej cirkvi dáva do súvisu pokoru s modlitbou. Môžeme v ňom čítať aj tieto slová: „Modlitba je povznesenie duše k Bohu alebo prosba k Bohu o vhodné dobrá. Z akej pozície hovoríme, keď sa modlíme? Z výšok našej pýchy a našej vlastnej vôle, alebo „z hlbín“ poníženého a skrúšeného srdca? Kto sa ponízuje, bude povýšený. Poníženosť je základom modlitby. My „nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba“. Poníženosť je predpokladom, aby sme dostali nezaslúžený dar modlitby: Človek je pred Bohom žobrák“ (KKC 2559). A pokračuje: „Dôverujúca poníženosť nás znova stavia do svetla spoločenstva s Otcom a s jeho Synom Ježišom Kristom i do spoločenstva medzi sebou...“ (KKC 2631).

O pokore sa najviac naučíme, keď sa obrátíme na ľudí, ktorým sa pokora stala každodenným sprievodcom. Jedným z nich je sv. Ján Mária Vianney. Takto spomína na istú udalosť: „Jedného dňa som dostal list, v ktorom so mnou zaobchádzali ako so svätým, a zároveň mi prišiel ešte jeden list, plný urážok. Keby som bol dostal iba prvý, bol by som spyšnel, ale druhý bez prvého by ma uvrhol do zúfalstva. Netreba robiť rozruch ani okolo jedného, ani okolo druhého. Človek je tým, čím je v Božích očiach.“ Alebo iná udalosť zo života arského farára: „Ako sa človek môže stať múdrou?“ – pýtal sa ho ktosi. „Keď dobrého Pána Boha náležite miluje, priateľu.“ „A ako možno Pána Boha náležite milovať?“ „Pokorou, priateľu, pokorou. Len naša pýcha nám bráni stať sa svätými. Pokora je retiazkou na ruženci všetkých čností. Odstráňte reťaz,

³²⁶ GALESTOKOVÁ, D.: *Novéna k blahoslavenej Zdenke Schelingovej*. Trnava : KON-press, 2003.

³²⁷ GALESTOKOVÁ, D., *Novéna k blahoslavenej Zdenke Schelingovej*, Trnava : KON-press, 2003.

³²⁸ Porov.: MACIEL, M.: *Urobím vás rybáři lidí*, Bratislava : LÚČ, 1994, s. 98.

rozpadnú sa zrnká. Odstráňte poníženosť a všetky čnosti zminú...“ Čnosť poníženosti si Ján veľmi cenil a nikdy ju nezameškal odporúčať. „Buďte ponížení, jednoduchí, čím viac takými budete, tým viac dobrého vykonáte.“ – hovorieval bratom v chlapčenskej škole.³²⁹

George Verwer uvádza modlitbu:

Ó, Ježišu, pokojný a pokorný srdcom, vypočuj ma.
Oslobod' ma, Ježišu, od žiadosti,
aby som bol milovaný,
aby som bol obdivovaný,
aby som bol uctievaný,
aby som bol chválený,
aby som bol uprednostňovaný,
aby som bol požadovaný o radu,
aby som bol uznávaný.

Oslobod' ma, Ježišu, od strachu
z pokorenia,
z opovrhnutia,
z napomínania,
zo zabudnutia,
zo zlého ohodnotenia,
z upodozrievania.

A, Pane Ježišu, spôsob, aby Tvoja milosť vzbudila vo mne
žiadosť,
aby iní boli viac milovaní ako ja,
aby iní boli viac vážení ako ja,
aby iní v očiach sveta rástli a ja aby som sa zmenšoval,
aby iní boli vyvolení a ja aby som bol postavený stranou,
aby iní boli chválení a ja aby som bol ignorovaný,
aby iní boli predomnou uprednostňovaní,
aby iní boli svätejšími ako ja, len keby som bol dost' svätý pre Teba.³³⁰

³²⁹ Porov.: Prevzaté z pracovných materiálov mladých pre stretnutia s deťmi. Spišské Podhradie, 2002/2003.

³³⁰ VERWER, G.: *Hlad po realite*.

Záver

„Zabúdať celý deň na seba“, slová, ktoré sa nám môžu hlboko zaryť do srdca, keď do hĺbky prežijeme a budeme sa snažiť o čnosť pokory, ktorá je v tomto svete tak nesmierne potrebná. Niekedy sa možno zdá, že jej tu vôbec niet, ale otvorme dobre oči a uvidíme, že v životoch tých, ktorí možno každý deň popri nás prechádzajú, sa zračí ona, tá, ktorá je základom dobrého a plnohodnotného života s Učiteľom, ktorý sa pre nás uponížil až na smrť na kríži. On je tým pravým svetlom, ktorý ukazuje svetu, že nie vo veľkých veciach sa skrýva sláva a uznanie našich skutkov, ale v maličkostiach a v uponížení môžeme každý deň zakusovať odmenu, akú svet dať nemôže.

21 ČNOSŤ LÁSKAVOSTI

Úvod³³¹

„Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá; nezávidí, nevypína sa, nevystatuje sa, nie je nehanebná, nie je sebecká, nerozčuľuje sa, nemyslí na zlé, neteší sa z nepravosti, ale raduje sa z pravdy. Všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa, všetko vydrží“ (*IKor 13,4-7*).

Láska zohráva v živote veľmi dôležité miesto. Práve dnes, v posledných rokoch treba viac hovoriť mladým ľuďom o láske, o jej hodnote, ktorá je tak degradovaná a tiež o jej prejavoch. Byť k niekomu láskavý to znamená mať istý vzťah k blížnemu a podstatou tohto vzťahu je láska.

Aristoteles definuje čnosť ako trvalý návyk konať dobro. Čnosti majú zdokonaľovať činnosť celého človeka. A platí to aj o čnosti láskavosti. Už apoštol Pavol hovorí, že najdôležitejšia z božských čností je láska. Keď budeme plne rozvíjať túto čnosť láskavosti v spojení s láskou, tak vtedy dosiahneme Boha ako najvyššie Dobro, aby sme to dokázali, tak musíme veľa prosiť Boha o to, tak ako prosil sv. František: „Pane, nauč ma skôr milovať iných, než aby mňa milovali...“

³³¹ Porov.: ŠEFČÍK, M.: Seminárna práca. Spišská Kapitula : 2004.